

Żaneta Kubic

Uniwersytet Jagielloński, Biblioteka Jagiellońska, Kraków

Biblioteki uczelniane wobec środowiska akademickiego – nowe obszary działania.

Konferencja z okazji

100-lecia Akademii Górniczo-Hutniczej,

Kraków, 12–13 września 2019 r.

Stulecie krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej, obchodzone uroczyście w roku 2019, obfitowało w jubileuszowe wydarzenia. W ich kalendarz wpisała się także, zorganizowana przez Bibliotekę Główną AGH w dniach 12–13 września 2019 r., konferencja naukowa pt. *Biblioteki uczelniane wobec środowiska akademickiego – nowe obszary działania*. Zaproponowana przez organizatorów, aktualna w dobie zmian wynikających z wprowadzenia Ustawy 2.0, tematyka oraz bogaty i zróżnicowany program sprawiły, że w obradach udział wzięło ponad 150 uczestników z całej Polski – zarówno bibliotekarzy bibliotek akademickich, jak i przedstawicieli środowisk naukowych oraz firm dostarczających usługi i narzędzia dla bibliotek. Konferencja została objęta patronatem JM Rektora AGH prof. dr. hab. inż. Tadeusza Słomki. Nad wyborem i redakcją merytoryczną zgłoszonych referatów czuwał komitet naukowy pod przewodnictwem dr. Jerzego Krawczyka (dyrektora Biblioteki Głównej AGH) w składzie: Marek Górski (dyrektor Biblioteki Politechniki Krakowskiej, przewodniczący Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich), dr hab. Michał Rogoż (dyrektor Instytutu Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego), dr hab. Remigiusz Sapa (dyrektor Instytutu Studiów Informacyjnych Uniwersytetu Jagiellońskiego), dr Stanisław Skórka (dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego, dyrektor Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego) oraz, pisząca te słowa,

dr Żaneta Kubic (przewodnicząca Zarządu Okręgu Małopolskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich).

Inauguracja konferencji odbyła się w samo południe w Centrum Ceramiki AGH. Rejestracji uczestników towarzyszyło przyjęcie powitalne. Sesja I, jak na jubileusz przystało, miała charakter uroczysty i podniosły. Zebranych gości powitał prorektor AGH ds. nauki prof. dr hab. inż. Andrzej R. Pach oraz dyrektor Biblioteki Głównej AGH dr Jerzy Krawczyk. Nie obyło się bez podziękowań kierowanych pod adresem najbardziej zasłużonych pracowników biblioteki oraz podkreślenia szczególnej roli bibliotek akademickich. Po powitaniu prowadzenie Sesji I objął dr hab. Michał Rogoż. W pierwszym wystąpieniu dyrektor Jerzy Krawczyk przybliżył historię Biblioteki Głównej AGH, sylwetki związanych z nią wybitnych postaci oraz dzieje bibliotecznych gmachów. Przedstawił też krótko realizowane przez zespół Biblioteki, poza podstawową działalnością biblioteczną, zadania – publikacje, wystawy, prelekcje i kiermasze charytatywne. Szeroko omówił inicjatywy podejmowane z myślą o potrzebach uczelni, w tym powołanie Regionalnego Ośrodka Informacji Patentowej PATLIB, powstanie Punktu Informacji Normalizacyjnej, utworzenie portalu „Historia AGH” oraz prace nad Repozytorium AGH. Ukazując zaangażowanie pracowników BG AGH w działania środowiskowe, podkreślił szczególną rolę pani dyrektor Ewy Dobrzyńskiej-Lankosz – wieloletniej przewodniczącej Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, dyrektor Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego, członkini kapituły konkursu SBP „Bibliotekarz Roku Województwa Małopolskiego”. Zwrócił także uwagę na zasługi pracowników BG AGH w rozwijaniu małopolskich struktur Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Kolejne wystąpienia składające się na Sesję I skoncentrowane były wokół zagadnień instytucjonalnych form współpracy bibliotek akademickich w Polsce, realizowanych na różnych szczeblach i w różnych zakresach. Marek Górski przedstawił uwagi o historii, celach i aktualnych działaniach Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, zaś dr Stanisław Skórka – stan obecny i perspektywy rozwoju Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego. Z kolei podsumowaniu działalności Centrum NUKAT poświęcone było wystąpienie Ewy Kobińskiej-Maciuszko. Prelegenci wskazywali na główne problemy, z którymi zmierzyć się muszą omawiane przez nich gremia – dostosowanie oferty i warunków funkcjonowania bibliotek do zmian związanych z nową ustawą o szkolnictwie wyższym, ograniczone finansowanie i wreszcie paląca kwestia przyszłości systemów bibliotecznych w Polsce, osadzona w kontekście realizowanego przez Bibliotekę Narodową projektu „e-usługa OMNIS”. Na zakończenie Sesji I dr Leszek Szafranski omówił efekty prowadzonych przez siebie

badań nad funkcjonalnością, strukturą i zawartością wybranych repozytoriów instytucjonalnych na świecie i oprogramowaniem wykorzystywanym w nich.

Po przerwie kawowej wyniki badań ankietowych satysfakcji użytkowników Biblioteki Głównej AGH zaprezentował dr hab. inż. Daniel Saramak. Pozytywne wyniki przeprowadzonych w okresie maj–czerwiec 2019 r. badań powiązał z bogatą ofertą BG AGH w zakresie wsparcia procesu dydaktycznego, prac naukowo-badawczych oraz w zakresie szeroko pojętej informacji naukowej. Interesujące, że badania użytkowników przeprowadził naukowiec na co dzień niezwiązany z tematyką bibliotekoznawczą. W związku z niewielką i niezbyt reprezentatywną liczbą respondentów (niewiele ponad stu ankietowanych) interesujące byłoby rozszerzenie i rozwinięcie zapoczątkowanych przez prelegenta badań. Tematykę zaspokojenia oczekiwań użytkowników w swoim artykule pt. *Nowe formy usług informacyjnych – mobilna biblioteka dla mobilnych użytkowników* podjął także dr hab. Marek Nahotko. Zwrócił uwagę na istotną zmianę w kształtowaniu oferty bibliotek, wynikającą z powszechności dostępu do informacji w każdym miejscu i o każdej porze. Zaprezentował przykłady takich usług bibliotecznych, które świadczone są poza budynkiem, w miejscach, gdzie przebywają potencjalni użytkownicy – bursach, stołówkach, budynkach dydaktycznych.

Sesję I zamknęło wystąpienie dr hab. Katarzyny Materskiej poświęcone wspomaganie instytucjonalnego zarządzania informacją o osiągnięciach naukowych, oparte na przykładach doświadczeń zagranicznych bibliotek akademickich. Prelegentka nie tylko przybliżyła uczestnikom konferencji ideę RIM (*Research Information Management*), ale także wskazała na nowe możliwości działania bibliotek w omawianym obszarze i kompetencje bibliotekarzy naukowych niezbędne do realizowania tego typu usług.

Wieczorem organizatorzy konferencji zaprosili wszystkich na kolację do Kompanii Kufłowej pod Wawelem, gdzie przy suto zastawionych stołach uczestnicy mieli okazję mniej formalnie podebatować na temat przyszłości polskiego bibliotekarstwa akademickiego.

Kolejny dzień był równie intensywny jak poprzedni. Tym razem wszystkie wystąpienia podzielono na dwie sesje. Pierwszą z nich moderował dr Stanisław Skórka. Rozpoczęła się od prezentacji Marii Garczyńskiej pod przewrotnym tytułem *Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o bibliotece, ale boicie się zapytać. O (nie)wykorzystanych usługach bibliotecznych na przykładzie Biblioteki Głównej AGH w Krakowie*. Autorka skoncentrowała się przede wszystkim na omówieniu usług związanych z polityką otwartości, tworzeniem repozytoriów instytucjonalnych oraz parametryzacją nauki. Postanowiła również zmierzyć się z odpowiedzią na pytanie, dlaczego drogi użytkownika i bibliotekarza rozmiągają się tak często, i zwróciła uwagę na niechęć/nieumiejętność

formułowania właściwych pytań przez czytelników/użytkowników, ale też niewystarczające sposoby informowania o dostarczanych przez biblioteki usługach.

Drugie tego dnia wystąpienie dotyczyło niezwykle gorącego w ostatnich latach tematu, a mianowicie polskich czasopism naukowych. Prelegentki – dr Aneta Drabek i dr Magdalena Bemke-Świtilnik – zagadnienie to omówiły na podstawie wybranych elementów oceny stosowanych w międzynarodowych bazach danych, a jako metodę badawczą wykorzystywały analizę ilościową. Głównym zadaniem było ustalenie, czy polskie czasopisma naukowe, które otrzymały dofinansowanie w ramach programu *Wsparcie dla czasopism naukowych*, spełniają wymagania stawiane czasopismom aplikującym do Scopus i/lub Web of Science Core Collection. Autorki pokusiły się także o przygotowanie cennych rekomendacji dla redaktorów i wydawców polskich czasopism. Z kolei Lidia Szczygłowska omówiła możliwości wykorzystania narzędzia analitycznego SciVal do prowadzenia polityki naukowej uczelni. Szersze konteksty współpracy pomiędzy biblioteką a macierzystą uczelnią ukazały także Małgorzata Świrad, Agnieszka Dramińska i Joanna Kasprzyk-Machata. Analizując poszczególne obszary działalności Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, zidentyfikowały funkcję, jaką biblioteka może pełnić w każdym z nich – w obszarze nauki, badań, projektów, dydaktyki, wpływu na otoczenie oraz komercjalizacji. Postulowany model współpracy biblioteki ze środowiskiem akademickim może przynieść pozytywny efekt synergii.

Ostatnia sesja jubileuszowej konferencji była szczególnie intensywna. Pierwsze z siedmiu zaplanowanych w jej ramach wystąpień, autorstwa dr Justyny Stępień, pozostawiło nas – słuchaczy – z uczuciem niedosytu. Autorka przeprowadziła niezwykle interesujące badania dotyczące współczesnych czytelników, korzystających aktywnie z usług bibliotecznych. Analizując wyniki, podjęła próbę podziału użytkowników bibliotek na pasjonatów bibliotek, zwolenników usług bibliotecznych oraz bywalców bibliotek. Wyniki badań ankietowych, przeprowadzonych na reprezentatywnej grupie ponad 500 czytelników, dostarczają zaskakujących nieraz wniosków. Warto się z nimi zapoznać bliżej. Choćby po to, aby uświadomić sobie, że współczesny czytelnik jest aktywny i samodzielny, a w zakresie korzystania z osiągnięć techniki wykazuje się dużą biegłością. Jest też asertywny i otwarty, co stanowi dla nas, bibliotekarzy, niemałe wyzwanie.

Istotnym zadaniem, z którym mierzą się biblioteki akademickie na przestrzeni ostatnich lat, jest rejestracja dorobku naukowego w repozytoriach instytucjonalnych. Agnieszka Adamiec przebadła systemy repozytoryjne, bazy bibliograficzne publikacji pracowników oraz archiwa prac dyplomowych polskich uczelni technicznych, formułując rekomendacje mogące wpłynąć na poprawę jakości funkcjonowania

repozytoriów. Z kolei Wioletta Dyjas, Marek Halkiewicz i Joanna Miozga zaprezentowali działalność Działu Bibliografii i Dokumentacji Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach jako (od)działu do zadań specjalnych, do czego autorzy wystąpienia przekonali uczestników konferencji. Omawiany dział prowadzi nie tylko działania związane z dokumentacją dorobku pracowników uczelni i przygotowaniem danych do parametryzacji wszystkich wydziałów uczelni, ale także zajmuje się dokumentacją dziejów medycyny na Górnym Śląsku oraz prowadzeniem działalności informacyjnej i edukacyjnej z wykorzystaniem najnowszych narzędzi i technologii. Rolę Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu w udostępnianiu zasobów cyfrowych i informowaniu o nich społeczności uczelni omówili Ewa Chudzicka, Olimpia Małecka i Mariusz Polarczyk. Interesującym zagadnieniem poruszonym przez autorów jest niewątpliwie wpływ systemu HAN oraz multiwyszukiwarki EDS na wzrost wykorzystania e-zasobów. Ciekawe są także wnioski dotyczące niewielkiego zainteresowania użytkowników przygotowywaną przez bibliotekę ofertą edukacyjną. Kwestie nawiązywania dobrego kontaktu i budowania społeczności czytelników poruszone zostały także w wystąpieniu przygotowanym przez Barbarę Chmielewską i Agnieszkę Kościelniak-Osiak. Warto zwrócić uwagę na różne modele aktywizacji użytkowników zarówno w obszarach badawczych, jak i kulturalnych, artystycznych, ucząc się na doświadczeniach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

Ciekawym przykładem tego, w jaki sposób biblioteki akademickie mierzą się z wyzwaniem współczesnego świata, jest Biblioteka Politechniki Lubelskiej, która już od 2010 r. zajęła się także działalnością wydawniczą swojej macierzystej uczelni. Co jeszcze ciekawsze działalność ta nie ogranicza się tylko do publikowania w formie tradycyjnej, ale tworzona jest także biblioteka cyfrowa w modelu *open access*. Tymi doświadczeniami z uczestnikami jubileuszowej konferencji podzielili się Jarosław Gajda, Katarzyna Pełka-Smętek oraz dr Katarzyna Weinper. Sesję III zamknął rodzimy akcent krakowski – wystąpienie Katarzyny Jaskulskiej-Dwurażnej, Jakuba Jaźwińskiego i Pauliny Tyrały – dotyczące projektu realizowanego przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie o nazwie Małopolska Platforma Nauk Przyrodniczych. Konferencję miała zaszczyt podsumować autorka niniejszego tekstu.

Nie należy zapominać, że we wszystkich sesjach konferencji swoje pięć minut mieli także przedstawiciele sponsorów. Anna Abramowska i Michał Tomczyk (EBSCO Sp. z o.o.) zaprezentowali rozwiązania EBSCO w zakresie zakupu książek drukowanych i elektronicznych, Krzysztof Kowalczyk (ABE-IPS Sp. z o.o.)

przedstawił rozwiązania online JSTOR dla bibliotek akademickich, zaś Agnieszka Studencka (ProQuest) omówiła platformę ProQuest One Academic. Drugiego dnia konferencji Magdalena Lelwic (Key to Metals AG) przedstawiła bazę danych Total Materia jako źródło pomocne w edukacji i prowadzeniu badań naukowych, Marcin Kapczyński (Clarivate Analytics) omówił narzędzia do identyfikacji i analizy dorobku naukowego – Web of Science, Incites, Publons, a Bartłomiej Kania (Trzecia Strona) zaprezentował założenia systemu bibliotecznego jako usługi w chmurze. Ostatnim wystąpieniem sponsorskim była prezentacja Marty Bednarek (Sygnity Business Solutions SA) dotycząca e-usług jako nowych trendów w obsłudze czytelnika.

Podsumowując konferencję, należy przede wszystkim podkreślić, że mimo ogromnych i trudnych wyzwań, które stoją przed bibliotekami akademickimi, bibliotekarze nieustannie znajdują skuteczne sposoby na podkreślenie swojej istotnej roli i znalezienie właściwych metod komunikacji ze środowiskiem uczelni. Analizując tematykę zaprezentowanych wystąpień, można stwierdzić, że znakomita większość z nich koncentruje się na zagadnieniach narzędzi, usług i praktycznych działań podejmowanych przez biblioteki, aby odpowiedzieć na zapotrzebowania swoich użytkowników. Ale czy faktyczne potrzeby są przez nas właściwie identyfikowane? Uwagę zwraca, pojawiający się kilkakrotnie podczas obrad, niepokój związany z niemożnością osiągnięcia satysfakcjonującego poziomu komunikacji pomiędzy biblioteką a jej klientami. Trudno się dziwić, zadowolenie użytkowników ze świadczonych przez nas usług wciąż badamy niechętnie, stosując archaiczne metody. Cieszy zatem obecność kilku wystąpień konferencyjnych skupiających się na użytkownikach. Nawet mając świadomość, że świat pędzi coraz szybciej, powinniśmy robić wszystko, aby środowisko, z którym jesteśmy związani najbliżej – środowisko pracowników i studentów uczelni – znać jak najlepiej i jak najszybciej reagować na zmieniające się potrzeby. Wymaga to od nas, bibliotekarzy akademickich, sporego wysiłku i jest nie lada wyzwaniem. Szczególnie w obliczu Ustawy 2.0, która niewątpliwie zmieni nasze najbliższe otoczenie w sposób nieodwracalny. A przecież i tak w ostatnich latach zostaliśmy wytrąceni ze strefy komfortu – nie ma już kustoszy dyplomowanych, a bibliologia odeszła w niebyt. W związku z tym niegdysiejsze instytuty bibliotekoznawstwa zmieniły nazwy. Nie wolno nam jednak zapominać o tym, że wyrwanie ze strefy komfortu może zwiększyć naszą kreatywność, zmusić nas do działań nowych i zaskakujących. Gdy jedne drzwi się zamykają, otwierają się inne. Czasem okazuje się to bardziej atrakcyjne. Warto zatem w obecnych czasach zachować równowagę i szukać inspiracji, a także zmieniać rzeczywistość wokół siebie, zanim ona nieodwracalnie zmieni nas.

Na koniec pozwolę sobie jeszcze nadmienić o godnym podkreślenia wysokim poziomie organizacyjnym jubileuszowej konferencji Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej. Szczególne podziękowania należą się paniom Agnieszce Podrazik oraz Marcie Urbaniec. Pierwsza pełniła funkcję przewodniczącej, druga – sekretarza komitetu organizacyjnego. Ponadto w skład komitetu weszły panie Małgorzata Dudziak-Kowalska, Karolina Imiołek-Stachura, Grażyna Łaciak, Teresa Proficz oraz Justyna Stanek-Kapcia. Wszystkim paniom za organizacyjny ład i porządek oraz ogromne zaangażowanie i troskę serdecznie dziękuję w imieniu uczestników, prelegentów oraz członków komitetu naukowego konferencji. *Chapeau bas!*